

KRONIKA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO ATK (II semestr 1978/79 r.)

I. NOMINACJE BISKUPIE NA WYDZIALE TEOLOGICZNYM

1. Bp doc. dr hab. K. Majdański
ordynariuszem szczecińsko-kamieńskim

Ojciec święty Jan Paweł II mianował dotychczasowego biskupa sufragana we Włocławku, ks. doc. dr hab. K. Majdańskiego, biskupem szczecińsko-kamieńskim. Bp doc. dr K. Majdański jest drugim biskupem szczecińsko-kamieńskim. Objął diecezję po odejściu bpa J. Stroby na stolicę arcybiskupią w Poznaniu.

Nowy biskup szczecińsko-kamieński pochodzi z ziemi kaliskiej. Urodził się we wsi Małgowo 1 marca 1916 r. Szkołę średnią ukończył we Włocławku i tam też wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego. Aresztowany przez gestapo po wybuchu II wojny światowej więziony był w obozach koncentracyjnych i poddawany doświadczeniom zbrodniczych lekarzy. Po wyzwoleniu z obozu zagłady udał się do Francji, gdzie kontynuował studia teologiczne. Święcenia kapłańskie otrzymał w Paryżu w 1945 r. Dalsze studia kontynuował we Fryburgu szwajcarskim. Tam też uzyskał doktorat z teologii. Do kraju wrócił w 1949 r. i objął wykłady z teologii moralnej w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Od roku 1956 jest redaktorem cenionego czasopisma „Ateneum Kapłańskie”. Od wielu lat prowadzi wykłady z teologii rodziny w ATK. Po habilitacji objął kierownictwo Zakładu Teologii Praktycznej Studiów nad Rodziną, którym to Zakładem kieruje do chwili obecnej. Jest też autorem szeregu prac naukowych z teologii rodziny.

2. Ks. doc. dr hab. E. Ozorowski
biskupem pomocniczym w Białymstoku

W niedzielę, 29 kwietnia 1979 r. w prokatedrze w Białymstoku odbyła się konsekracja ks. doc. dr hab. K. Ozorowskiego, pracownika naukowego naszego Wydziału. Ojciec święty powołując do godności biskupiej ks. doc. E. Ozorowskiego ustanowił go biskupem pomocniczym administratorem apostolskiego w Białymstoku ks. bpa E. Kisiela.

Ks. E. Ozorowski urodził się 1 maja 1941 r. w Wólce-Przedmieście k. Białegostoku jako najmłodszy z dziesięciu synów małżonków Ozorowskich. Po ukończeniu liceum ogólnokształcącego w Białymstoku wstąpił do miejscowego Wyższego Seminarium Duchownego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1964 r. Po święceniach udał się na dalsze studia na KUL, gdzie w 1970 r. uzyskał doktorat z teologii. W tymże roku został zatrudniony w charakterze adiunkta przy Katedrze Teologii Dogmatycznej Spekulatywnej w ATK oraz objął funkcję sekretarza re-

dakcji „Studia Theologica Varsoviensia”. W roku 1976 Rada Wydziału Teologicznego nadała mu stopień doktora habilitowanego. W grudniu 1978 r. otrzymał etat docenta. Badania naukowe ks. E. Ozorowskiego koncentrują się wokół zagadnień współczesnej eklezjologii, antropologii teologicznej i historii teologii. Opublikował ponad 60 prac naukowych. Przygotował ponad 300 biografii do *Słownika Polskich Teologów Katolickich* mającego ukazać się drukiem. Odbył kilka podróży naukowych do krajów Europy Zachodniej i brał czynny udział w zjazdach naukowych w kraju i zagranicą.

II. STOPNIE I TYTUŁY NAUKOWE

1. Habilitacje

Rada Wydziału Teologicznego nadała stopień doktora habilitowanego ks. dr Lucjanowi Balterowi na podstawie jego dotychczasowego dorobku naukowego oraz pracy pt. *Kapłaństwo Ludu Bożego. Studium teologiczne*, Warszawa 1979, ss. 589.

Recenzenci: ks. prof. dr hab. W. Granat, ks. prof. dr hab. A. L. Szafrański, ks. bp doc. dr hab. A. Nossol, ks. bp doc. dr hab. E. Ozorowski.

Kolokwium odbyło się 7 maja 1979 r.

Sobór Watykański II akcentując udział całego Ludu Bożego w kapłańskiej godności Chrystusa stwierdził, że tzw. kapłaństwo hierarchiczne uznawane dotychczas za jedynie autentyczne w Kościele, pozostaje w relacji wybitnie służebnej do „kapłaństwa królewskiego”. Opracowana metoda „kolejnych przybliżeń” praca ks. dr L. Baltera składa się z dwóch części: cz. I *Kapłański Lud Boży*, cz. II *Kapłaństwo w Ludzie Bożym*. Każda z części zawiera pięć rozdziałów. Rozprawa ujmuje całokształt współczesnej posoborowej wiedzy o kapłaństwie (bibliografia obejmuje ponad 1200 nowych pozycji). Zaproponowane przez autora własne definicje kapłaństwa i ofiary stają się przy tym okazją do przewartościowania wielu obiegowych pojęć z zakresu eklezjologii oraz do zaproponowania nowych ujęć bądź też określeń zgromadzenia liturgicznego, parafii, charyzmatu, życia wiecznego, królewskiej godności chrześcijan, życia zakonnego itp.

Tego samego dnia Rada Wydziału nadała również stopień doktora habilitowanego ks. dr J. Salijowi na podstawie jego dotychczasowego dorobku naukowego oraz pracy pt. *Główne kontrowersje teologiczne wokół komunii niemowląt*, Warszawa 1979, ss. 468.

Recenzenci: ks. prof. dr hab. A. Zuberbier, ks. bp doc. dr hab. A. Nossol, ks. doc. dr hab. W. Schenk.

Powszechny przez długie wieki zwyczaj w całym chrześcijaństwie udzielania komunii również niemowlętom zaniknął w Kościele zachodnim na przestrzeni XII w. W rozprawie autor podjął próby rekonstrukcji procesu, który do tego zaniku doprowadził, a następnie przedstawił historię trzech najważniejszych kontrowersji, jakie stąd wynikły. Sprzeciw wobec tej kontrowersji zgłosili husyci, po dziś dzień głoszący go teologowie prawosławni, ponadto zanik komunii niemowląt w Kościele zachodnim stał się szeroko rozwijanym argumentem przeciwko chrztowi małych dzieci w ruchu anabaptystycznym. W rozprawie zwrócono uwagę na niezwykłą potencjalność problemu komunii

niemowląt, na modyfikacje znaczeniowe oraz na spełnianie rozmaitych funkcji doktrynalnych, a nawet politycznych. W rozdziale końcowym wskazano na wieloraką obecność dawnych, zapomnianych już problemów we współczesnej dyscyplinie eucharystycznej w zakresie komunii dzieci.

2. Doktoraty

Rada Wydziału Teologicznego nadała w dniu 20 czerwca 1979 r. stopień doktora teologii siedmiu osobom. Stopień doktora teologii otrzymali:

Ks. Bogusław Skowroński, *Ideał etyczny według Władysława Biegańskiego*, Warszawa 1979, ss. 191.

Promotor: ks. prof. dr hab. Stanisław Olejnik.

Recenzenci: ks. prof. dr hab. S. Witek (KUL), ks. doc. dr hab. H. Juros.

Obrona odbyła się 28 maja 1979 r.

Praca jest odpowiedzią na pytanie: jak przedstawia się ideał etyczny według W. Biegańskiego. W celu lepszego zrozumienia nauk o ideałach sięgnięto do poglądów filozoficznych Biegańskiego. Pozwoliło to odkryć pierwotne, biologiczne podstawy jego etyki oraz mechanizmy konstruowania tejże etyki w oparciu o teologizm i zdobycze psychologii. Ukazano następnie w pracy samą koncepcję ideału, wskazując na jego przedmiot normatywności i realizacji w życiu praktycznym. W wytycznej części pracy podjęto próby ujawnienia wartości ogólnofilozoficznej poglądów Biegańskiego. Następnie przedmiotem oceny krytycznej stały się założenia witalistyczne oraz charakter perfekcjonistyczny i personalistyczny najwyższego ideału szczęścia.

Jerzy Kępiński, *Idea misyjna w literaturze polskiej w latach 1585—1800*, Warszawa 1979, ss. 448.

Promotor: ks. doc. dr hab. F. Zapłata.

Recenzenci: ks. prof. dr hab. H. E. Wyczawski i ks. doc. dr hab. M. Zająkiewicz.

Obrona odbyła się 11 czerwca 1979 r.

Źródłem do opracowania tematu były starodruki wydane na terenie Polski w latach 1585—1800 i odnoszące się do działalności misyjnej Kościoła w Ameryce, Azji i Afryce po okresie wielkich odkryć. W sześciu rozdziałach autor omówił kolejno listy misyjne pisane głównie z Japonii, Chin, Indii i Ameryki Południowej, istnienie idei misyjnej w opisach geograficznych, historycznych i religioznawczych oraz w podręcznikach historii, obecność tej idei w różnego rodzaju żywotach świętych, w kazaniach drukowanych, w literaturze pięknej i w twórczości dramatycznej oraz w literaturze ascetycznej. W rozdziale siódmym autor ukazał wkład Polski w dzieło misyjne Kościoła na podstawie literatury badanego okresu.

Ks. Grzegorz Okoy, *Przemiana postaw moralnych pod wpływem procesów migracyjnych*. Warszawa 1979, ss. 268.

Promotor: doc. dr hab. Ozdowski.

Recenzenci: ks. doc. dr hab. H. Juros, ks. doc. dr hab. S. Rosik

Obrona odbyła się w dniu 11 czerwca 1979 r.

W pracy podjęto problem dokonujących się przemian w zakresie ludzkich postaw moralnych, wywołanych zjawiskiem migracji ludno-

ściowej. Przedmiotem zainteresowania autora pracy były różne kategorie ludzi dotkniętych skutkami zjawiska mobilności przestrzennej. Analizował więc autor sytuację życiową emigrantów w ścisłym tego słowa znaczeniu, robotników cudzoziemskich i kadry wysoko kwalifikowanej, a także ludzi migrujących w przestrzeni ograniczonej, marynarzy floty handlowej i rybackiej oraz turystów.

W oparciu o te analizy, autor starał się ukazać, zinterpretować i ocenić pewne istotne i powszechne prawidłowości występujące w badanym problemie.

Pracy przyświecał cel nie tylko poznawczy lecz także duszpasterski. Autor na podstawie rozpoznawczych potrzeb migrantów, ukazuje duszpasterskie możliwości w ich zaspokojeniu.

Ks. Wiktor Jacewicz, *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymsko-katolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939—1945*, t. I—IV, Warszawa 1977 i 1978.

Promotor: ks. doc. dr hab. F. Stopniak.

Recenzenci: prof. dr hab. T. Mencil i ks. doc. dr hab. M. Banaszek.

Obrona odbyła się w dniu 11 czerwca 1979 r.

Martyrologium obejmuje wyłącznie te osoby z szeregów duchowieństwa polskiego, które poniosły w czasie drugiej wojny światowej śmierć w wyniku terroru okupanta, akcji ekstremistycznych, bezpośredniego udziału w walce, przebywania w obozach koncentracyjnych. Uwzględniono w pracy także tych, którzy zostali dotknięci terrorem hitlerowskim ale ocaleni z pożogi wojennej. Praca obejmuje księży diecezjalnych, alumnów, zakonników i zakonnice oraz braci zakonnych zamieszkałych przed 1 września 1939 roku w kraju jak i poza granicami Ojczyzny.

Ks. Stanisław Kobielus, *Program ideowy wystroju i wyposażenia kościoła opackiego w Krzeszowie*, Warszawa 1979, ss. 255.

Promotor: ks. prof. dr hab. J. St. Pasierb.

Recenzenci: ks. bp doc. dr hab. E. Ozorowski, doc. dr hab. M. Karpowicz (UW).

Obrona odbyła się 28 maja 1979 r.

Praca omawia program ideowy wystroju i wyposażenia kościoła barokowego w Krzeszowie. Analiza ikonograficzna tego barokowego programu wystroju i wyposażenia cysterskiego kościoła wykazuje jego niezwykłą spójność tematyczną. Wyraża się głównie w podporządkowaniu wielu wątków treściowych głównej idei Emmanuela, której literackie podłoże stanowią prorocтва Izajasza, Pieśni nad pieśniami i pisma św. Bernarda z Clairvaux. Prócz tego, elewacji świątyni krzeszowskiej powierzono określone zadania propagandowe kontrreformacji: zmanifestowano rolę Maryi w dziele odkupienia człowieka po jego upadku w raju; wyekspozowano eschatyczny charakter Niebieskiej Jeruzolimy; uwypuklono w sposób szczególny, kwestionowany przez protestantów, kult świętych. Ścisła współzależność form i treści w dekoracji malarskiej i rzeźbiarskiej kościoła opackiego jest wybitnym przykładem współpracy artysty i teologa w potrydenckiej sztuce baroku.

Ks. Anastazy Ludwik Bławat, *„Ruch Dzieła Rodzin” z Schönstatt jako współczesna próba pasterskiej odnowy rodziny*, Warszawa 1979, ss. 254.

Promotor: ks. bp doc. dr hab. K. Majdański.

Recenzenci: prof. dr hab. M. Cieśla (UW), ks. doc. dr hab. W. Zdaniewicz.

Obrona odbyła się 28 maja 1979 r.

Dysertacja jest poświęcona zagadnieniom pracy nad udoskonaleniem małżeństwa i rodziny w rozumieniu „Dzieła Rodzin” (Familienverk) z Schönstatt. Pedagogiczne formy Schönstatt zostały skonfrontowane z nauką Kościoła Powszechnego, w szczególności II Soboru Watykańskiego. Autor ukazał „Dzieło Rodzin” na tle całego ruchu w Schönstatt i omawia jego rolę w urabianiu prawidłowych postaw w małżeństwie podniesionym przez Chrystusa do godności sakramentu, oraz w rodzinie, stanowiącej źródło i fundament społeczności ludzkiej, a zarazem wielką tajemnicę ze względu na Chrystusa i Jego Kościół. W rozprawie autor szuka odpowiedzi na pytanie, czy i w jakiej mierze „Dzieło Rodzin” z Schönstatt może pomóc do rozwiązania współczesnych problemów rodzinnych.

Ks. Ambroży Ambroziak, *Wkład ks. bpa K. J. Kowalskiego w ruch misyjny w Polsce*, Warszawa 1979, ss. 439

Promotor: ks. doc. dr hab. F. Zapłata.

Recenzenci: ks. doc. dr hab. M. Banaszak, doc. dr hab. Z. Komorowski.

Obrona odbyła się w dniu 11 czerwca 1979 r.

Rozprawa ukazuje wkład ks. bpa K. Kowalskiego w ruch misyjny na terenie Polski w okresie międzywojennym i po II wojnie światowej. Autor w pięciu rozdziałach omawia na podstawie źródeł historycznych kolejno: zarys życia i formacji misyjnej oraz początek zaangażowania misyjnego ks. K. Kowalskiego w akademicki ruch misyjny (Rozdział I i II), działalność ks. Kowalskiego jako delegata Episkopatu Polski do Związku Akademickich Kół Misyjnych w Polsce i Komitetu Propagandy Misyjnej wśród inteligencji przy Papieskim Dziele Rozkrzewienia Wiary (Rozdział III), kształtowanie postawy misyjnej wśród alumnów i kapłanów archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej (Rozdział IV), wreszcie działalność ks. bpa Kowalskiego w służbie misjom w diecezji chełmińskiej i w Komisji Episkopatu do spraw Misji.

III. SYMPOZJA, SESJE NAUKOWE I WYKŁADY OTWARTE

1. Doroczne spotkanie wykładowców katechetyki i pedagogiki

W dniach 12—13 lutego 1979 r. odbył się w ATK doroczny zjazd wykładowców katechetyki i pedagogiki z ATK, KUL, seminariów diecezjalnych i zakonnych. W zjeździe uczestniczyli również diecezjalni wizytatorzy nauczania katechetycznego. Tematem spotkania były problemy ludzkie dzieci i młodzieży w programach katechetycznych. Rozważano je w aspekcie rozwoju życia społecznego i rodzinnego dziecka. Omówione także zostały problemy ludzkie dzieci i młodzieży w europejskich programach katechizacji.

W przemówieniu powitalnym ks. rektor prof. dr hab. J. Stępień podkreślił zbieżność problematyki sympozjum z obchodzonym Międzynarodowym Rokiem Dziecka, w którym to Roku problematyka wychowania a zwłaszcza rozwoju moralnego dzieci i młodzieży znajduje się w centrum zainteresowania opinii światowej.

Wprowadzając w tematykę spotkania ks. prof. dr hab. J. Charytański, wiceprzewodniczący sekcji wykładowców katechetyki i pedagogiki przy Radzie Naukowej Episkopatu Polski, wskazał na aktualność problematyki sympozjum z racji toczonej dyskusji nad ukształtowaniem nowego programu katechetycznego zakładającego nowy dziesięcioklasowy układ nauczania szkolnego.

2. Sympozjum z okazji Międzynarodowego Roku Dziecka

W dniu 14 marca 1979 r. odbyło się w ATK sympozjum inaugurujące obchody Międzynarodowego Roku Dziecka na naszej uczelni.

Program sympozjum został opracowany na wniosek Senatu przez trzy wydziały ATK, ale głównie przez Zakład Teologii Praktycznej Studiów nad Rodziną, którym kieruje ks. bp doc. dr hab. K. Majdański.

W wystąpieniu wstępnym ks. rektor prof. dr hab. J. Stępień stwierdził, że Międzynarodowy Rok Dziecka będzie na ATK przebiegał pod hasłem: *Dziecko — dar Boga*.

Pierwszym prelegentem był ks. prof. dr Ralph Sauer, dziekan Wydziału Katolickiej Teologii i Pedagogiki Religii na Uniwersytecie w Osnabruck. Ks. R. Sauer wygłosił referat nt. *Wychowanie religijne w rodzinie*. W tym referacie prelegent mówiąc o wychowaniu dziecka do wiary podzielił to wychowanie na dwa etapy: wychowanie religijne i wychowanie chrześcijańskie. Wychowanie religijne według Saura polega na uwrażliwieniu wychowanka na najgłębszy sens rzeczywistości, bo wszystko co pozwala w pełni być człowiekiem jest wychowaniem religijnym. Dla tak pojmowanego wychowania religijnego decydujący jest okres od 1 do 3 lat. Najważniejszą rolę w wychowaniu religijnym odgrywa rodzina. Wychowanie religijne jest przygotowaniem do wychowania chrześcijańskiego. Wychowanie chrześcijańskie zwraca się ku Chrystusowi. Wśród form wychowania chrześcijańskiego jako pierwszą wymienia Sauer rozmowę z dzieckiem o Bogu i Jezusie Chrystusie, modlitwę, wprowadzenie dziecka w życie Kościoła i uczestnictwo w liturgii.

Drugi referat wygłosił ks. dr R. Murawski nt. *Rozwój i wychowanie moralne dzieci i młodzieży*.

Według prelegenta wychowanie moralne jest częścią integralną katechezy, ponieważ katecheza obejmuje nie tylko to, w co trzeba wierzyć, lecz również i to, co należy czynić. Katecheta winien być świadom mnogości i różnorodności sytuacji wychowawczych, w jakim wzrasta i rozwija się dziecko, lecz winien także dążyć do tego by jego zabiegi wychowawcze zmierzające do wykształcenia w dziecku chrześcijańskiej postawy moralnej uwzględniały organiczny proces rozwoju dziecka i były dostosowane do poszczególnych okresów tego rozwoju. Pomocą w tym względzie może być teoria rozwoju moralnego w ujęciu amerykańskiego psychologa L. Kohlberga. Kohlberg wyróżnia trzy poziomy rozwoju moralnego, wewnątrz których wyodrębnia jeszcze po dwa

stopnie. Celem wychowania moralnego jest według niego pobudzenie rozwoju moralnego dziecka, pomoc w osiągnięciu coraz wyższego stopnia tego rozwoju. Aby to nastąpiło należy m. in. poznać dokładnie poziom rozwoju moralnego uczniów, wykazać niewystarczalność ich dotychczasowej oceny moralnej, wprowadzić pewien ferment w ich dotychczasowe poglądy moralne, tak aby otworzyli się na przyjęcie nowych rozwiązań, przekazać argumentację moralną przewyższającą o jeden tylko stopień dotychczasowe kategorie moralnego myślenia dziecka, wykazać przy tym jej wyższość nad dotychczasową i uzasadnić ją, umożliwić dzieciom przeżywanie prawdziwych wartości moralnych przedstawiając im konkretne problemy do rozwiązania. Wartość tej metody polega na tym, że umożliwia uczniom w procesie aktywnego szukania nowych prób rozwiązań w konfliktach moralnych, dokonania rewizji własnej postawy moralnej. Jednakże, żeby metoda ta mogła być przydatna w wychowaniu chrześcijańskim, należy ją uzupełnić o wartości chrześcijańskie, tj. o treść Objawienia i o medytację wypływającą z wiary.

Na zakończenie sympozjum zabrał głos dziekan Wydziału Teologicznego, ks. doc. dr hab. H. Juroś zaznaczając, że dziecko jako osoba ludzka ma prawo do wychowania religijno-moralnego. Wychowanie dziecka jest obowiązkiem zarówno rodziny, Kościoła, społeczeństwa i państwa i nie może być antagonizmów pomiędzy tymi wychowawcami.

3. Sesja naukowa ku czci Ojca świętego Jana Pawła II

W dniu 2 kwietnia 1979 r. odbyła się w ATK sesja naukowa ku czci Ojca świętego Jana Pawła II poświęcona teologicznej myśli kard. Karola Wojtyły.

Otwarcia sesji dokonał rektor ks. prof. dr hab. J. Stepień, który również przewodniczył koncelebrowanej mszy świętej. Homilię wygłosił prorektor, ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański.

Sesję rozpoczął kard. Stefan Wyszyński, Wielki Kanclerz ATK ukazując sylwetkę i zadania papieża Jana Pawła II w kontekście zapotrzebowań dzisiejszych ludzi. Ksiądz Prymas podkreślił mocno — o czym często zapominają piszący o Janie Pawle II — że postannictwo Ojca świętego ma przede wszystkim charakter religijny. Papież jest znakiem prawdy ale i sprzeciwu. Pierwsze jego posunięcia świadczą wymownie, że pragnie on służyć ludzkości. Entuzjazm z jakim jest przyjmowany potwierdza takie właśnie zapotrzebowanie dzisiejszej ludzkości.

Jan Paweł II ukazał nierozzerwalny związek odkupionego człowieka z Chrystusem i Kościołem, a tym samym człowieka z człowiekiem. Wykłada to w swej encyklice *Redemptor hominis*. Encyklika ukazuje wielką godność człowieka odkupionego, uczestniczącego w całości zbawczej służby Kościoła. Nawiązując do planowanej w czerwcu wizyty Jana Pawła II w Polsce, ks. kard. Stefan Wyszyński zwrócił uwagę na niezwykle istotną potrzebę pogłębienia wiadomości wśród wiernych o postannictwie Ojca świętego.

Podczas sesji wygłoszone zostały cztery referaty przez pracowników naukowych ATK.

Ks. prof. dr hab. S. Olejnik wygłosił referat nt. *Ks. kard. Karol Wojtyła jako teolog*. W referacie ukazał harmonijną łączność elemen-

tów filozoficznych i teologicznych twórczości naukowej kard. K. Wojtyły oraz nastawienie pastoralne tej twórczości. Klasycznym tego przykładem była głęboko teologiczna a zarazem pastoralna książka *U podstaw odnowy* (Kraków 1972). Od refleksji teologicznej niejednokrotnie kard. Wojtyła przechodzi do kontemplacji czego dał wyraz w rekolekcjach głoszonych w Watykanie w 1976 r. opublikowanych w książce *Znak któremu sprzeciwić się będą* (Poznań 1976). Kard. Wojtyła był teologiem o licznych międzynarodowych kontaktach, ale zawsze w swych badaniach uwzględniał problemy polskie. Zabiegał też o to, aby teologia polska była znana w świecie.

Drugi referat nt. *Metoda teologiczna ks. kard. K. Wojtyły*, wygłosił ks. doc. dr hab. H. Juros, dziekan Wydziału Teologicznego. W swym wystąpieniu zajął się trudnym problemem ustalenia metody teologicznej kard. K. Wojtyły. Obecny Papież najczęściej w swoich wypowiedziach teologicznych wychodził od opisu rzeczywistości człowieka, przy czym starał się uwzględnić jej pełny obraz a więc prawdy objawione o człowieku jak i jego egzystencjalną sytuację, ujmowaną najczęściej przez czyny, ale i uświadomioną we własnym doświadczeniu.

Następny referat wygłosił dr hab. A. Półtawski nt. *Koncepcja człowieka u ks. kard. K. Wojtyły*. Zagadnienie to dominuje w całej twórczości naukowej K. Wojtyły. Kard. K. Wojtyła ukazywał człowieka w ciągłym stawaniu się. Korzeniem tego rozwoju jest wolność a sposobem ujawniania się człowieka jest jego działanie, usiłował dać pełen obraz człowieka tak w sensie obiektywnym jak subiektywnym, tak w ujęciu naturalnym, jak i nadprzyrodzonym.

Ostatni czwarty referat nt. *Myśl etyczna ks. kard. K. Wojtyły*, wygłosił ks. prof. dr hab. T. Ślipko, dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Prelegent ukazał rozwój myśli etycznej kard. K. Wojtyły w trzech etapach. Etap pierwszy to lata 1951—1953, kiedy to pojawiły się pierwsze publikacje K. Wojtyły na temat miłości i etyki seksualnej. Etap drugi to lata 1954—1959 kiedy to na łamach Tygodnika Powszechnego ukazało się 20 odcinków *Elementarza etycznego* oraz rozprawa habilitacyjna. W roku 1959 ukazała się książka kard. K. Wojtyły *Miłość i odpowiedzialność* będąca syntezą jego rozważań na temat miłości i etyki seksualnej. Najważniejsze w tych refleksjach było podkreślenie wartości osoby, która nie może być poświęcana dla innych celów. Trzeci etap od roku 1960 do czasów obecnych to badania antropologiczne kard. K. Wojtyły, których wyrazem jest książka *Osoba i czyn*. Dwie idee absorbują myśl Kardynała w tej książce. Jedna z nich to koncepcja aktu etycznego, druga zaś dobra moralnego. Kardynał akceptuje, zwłaszcza kierowniczą rolę rozumu w strukturze aktu etycznego oraz aktywny udział woli w urzeczywistnieniu aktu. W ten sposób osoba ludzka wkracza sprawczo w sferę dobra i ładu moralnego.

4. Ogólnopolskie sympozjum homiletów

W dniach 19—20 kwietnia 1979 r. odbyło się doroczne sympozjum wykładowców homiletyki z ATK, KUL i wyższych seminariów diecezjalnych i zakonnych w Polsce. Obrady tegoroczne poświęcono problemowi recepcji słowa kaznodziejskiego.

W słowie wstępnym ks. prorektor prof. dr hab. Remigiusz Sobań-

s ki podkreślił m. in. doniosłość refleksji nad aktywną rolą słuchacza w kaznodziejstwie oraz badań dotyczących recepcji słowa Bożego.

W czasie sympozjum wygłoszone zostały cztery referaty.

W pierwszym referacie pt. *Biblijny odbiorca słowa Bożego* ks. dr M. Czajkowski mówił o recepcji słowa w Starym i w Nowym Testamencie, analizując bardziej szczegółowo perykopę o siewcy (Mt 13,1—23).

Ks. dr Antoni Boszko wygłosił referat nt. *Czynniki ułatwiające i utrudniające recepcję słowa kaznodziejskiego w świetle Synodu Biskupów 1979.*

Jako przeszkodę w dziele ewangelizacji wymienił m. in.: materializm, sekularyzm, indyferentyzm religijny, ateizm, mentalność techniczną i postawę konsumpcyjną dzisiejszego człowieka. Wskazał też na trudności wynikające z łona samego Kościoła takie jak ignorancja religijna wiernych i różnorodność teologicznych ujęć prawd wiary. Za czynniki ułatwiające ewangelizację trzeba uznać: dążenie dzisiejszego człowieka do postępu i wszechstronnego rozwoju, częste doświadczenie niewystarczalności materialnego rozwoju i tym samym otwarcie się na postęp duchowy, odnowa doktrynalna w Kościele, świadectwo autentycznej wiary licznych kaznodziejów, ich wierności Bogu i człowiekowi.

Trzeci referat wygłosił ks. mgr Józef Kołodziejczyk nt. *Rola słuchacza w procesie komunikacji słowa Bożego.* Prelegent opierając się na badaniach socjologicznych zebranych na Zachodzie Europy wskazał m. in. na interesujące prawidłowości recepcji, że człowiek przeciętnie zatrzymuje w pamięci 20 procent treści — gdy ją tylko słyszy, 30 procent gdy ją widzi, 40 procent gdy widzi i słyszy, 60 procent gdy słyszy i widzi i dyskutuje, 80 procent — gdy ją odkrył, 90 procent — gdy ją odbył i za nią cierpiał. Stąd wynika postulat obrazowości, środków audiowizualnych i dialogu w kaznodziejstwie.

W czwartym referacie ks. dr Waldemar Wojdecki mówił nt. *Przygotowania słuchacza do przyjęcia słowa Bożego.* Referent omówił najpierw jak wyglądało przygotowanie słuchacza do słuchania słowa Bożego w tradycji kościelnej polskiej a następnie sposoby przygotowania słuchacza do przyjęcia prawdy dziś. Obecnie dokonuje się ono m. in. przez modlitwę, komentarz do czytań mszalnych, śpiewy między lekcyjne, przez odczytanie z wiarą i dostojenstwem tekstów Pisma Świętego, przez skupienie i atmosferę wzajemnej życzliwości w zgromadzeniu liturgicznym, przez zapewnienie dobrej słyszalności a przede wszystkim przez solidne przygotowanie się samego kaznodziei do głoszenia słowa Bożego.

5. Sympozjum katechetyczne

Studenci specjalizacji katechetycznej z ATK i KUL zorganizowali doroczne sympozjum na temat doświadczeń katechetycznych w nauczaniu małych dzieci. W sympozjum wzięli udział wykładowcy specjalizacji katechetycznych z obydwu uczelni. W przemówieniu powitałnym ks. prof. dr hab. J. Stępień podkreślił, że tematyka sympozjum wiąże się ściśle z Międzynarodowym Rokiem Dziecka oraz z programem tegorocznej pracy ATK zarówno na polu pracy naukowo-wychowawczej jak i wykładach otwartych.

Po referacie na temat programu pracy wychowawczej w przedszkolach i wychowania w procesie katechizacji, przedstawiciele studentów

ATK i KUL podzielili się swymi doświadczeniami z nauczania katechetycznego dzieci przedszkolnych oraz klas I i II.

6. Sesja naukowa poświęcona św. Stanisławowi ze Szczepanowa

Dnia 9 maja 1979 r. odbyła się w katedrze warszawskiej św. Jana Chrzciciela sesja naukowa zorganizowana przez ATK przy współudziale Wydziału Duszpasterstwa Kurii Metropolitalnej Warszawskiej w związku z 900-ną rocznicą męczeńskiej śmierci św. Stanisława, patrona archidiecezji warszawskiej. Otwarcia sesji dokonał bp J. Modzelewski. Sesji przewodniczył ks. rektor prof. dr hab. J. Stępień.

Pierwszy referat pt. *Stan badań nad postacią św. Stanisława w literaturze powojennej* wygłosił ks. dr J. Wysocki. Referent uwzględnił najnowsze osiągnięcia różnych nurtów naszej historiografii dotyczącej osoby świętego oraz jego kultu.

Drugi referat pt. *Św. Stanisław Biskup i Męczennik, Patron Polski. Studium historyczno-ikonograficzne* przedstawił doc. dr Dobrzeńnicki. Omówił on m.in. najcenniejsze przykłady ikonograficzne, a wśród nich wizerunek świętego znajdujący się w bazylice św. Franciszka w Asyżu, gdzie odbyła się kanonizacja Biskupa krakowskiego, złoty relikwiarz z katedry na Wawelu oraz tzw. Mszał krakowski z 1494 r.

Trzeci referat wygłosił ks. prof. dr hab. J. Pikulik nt. *Św. Stanisław w polskiej muzyce średniowiecznej*. Referent mówił o inspirującej roli Świętego w polskiej muzyce a ilustracją do wykładu był występ Chóru studentów muzykologii. Chór wykonał najstarsze polskie pieśni poświęcone św. Stanisławowi, m. in. hymn *Gaude Mater Polonia* i *Chwała Tobie Gospodzinie* — pierwszy utwór w języku polskim ku czci Biskupa.

Podczas sesji pieśni kompozytorów polskich śpiewał Chór Akademicki pod dyрекcją ks. dr Z. Piaseckiego.

7. Sesja poświęcona J. Korczakowi

W myśl zaleceń Kongregacji d.s. Nauczania Katolickiego dnia 15 maja 1979 r. odbyła się na ATK sesja naukowa poświęcona Januszowi Korczakowi zorganizowana głównie dla studentów — księży w celu pogłębienia ich wiedzy pedagogicznej.

Sesję otworzył ks. rektor prof. dr hab. J. Stępień wyrażając radość z osobistej znajomości J. Korczaka, a także podkreślając wielkie, charyzmatyczne oddanie Korczaka w służbie wychowawczej i lekarskiej dzieciom.

Na program sesji złożyły się wspomnienia współpracowników J. Korczaka Zygmunta i Eleonory Miluków oraz Jana Załęskiego, którzy podzielili się swymi wspomnieniami z czasów współpracy z J. Korczakiem. Następnie ks. dr J. Tarnowski wygłosił wykład nt. *Znaczenie pedagogiki J. Korczaka dla współczesnego wychowania religijnego*.

8. Sympozjum misjologiczne

Specjalizacja Misjologii ATK w Warszawie zorganizowała w dniach 20—22 maja 1979 r. dziewiąte już z kolei ogólnopolskie sympozjum

misjologiczne nt. *Katecheza misyjna*. W symposium uczestniczyli diecezjalni i zakonni promotorzy misyjni, siostry zakonne, alumni seminariów duchownych, przygotowujący się do wyjazdu na misje, studenci misjologii oraz ci, którzy pragnęli pogłębić swe wiadomości o misyjnej działalności Kościoła. Uczestniczyli w symposium również misjonarze przebywający w tym czasie na wycieczce w kraju.

Na symposium wygłoszono 11 referatów, podano 7 sprawozdań informacyjnych, zademonstrowano dwie serie przeżrocz o działalności katechetów w krajach misyjnych oraz przeprowadzono praktyczną lekcję katechezy umisyjnionej.

Oto tematy referatów: doc. dr Feliks Zapłata SVD (Warszawa), *Sens i znaczenie katechezy*; dr Tadeusz Dajczer (Warszawa), *Rola myślenia symbolicznego w katechezie*; dr Władysław Kowalak SVD (Warszawa), *Charakter pracy katechetów w krajach misyjnych*; prof. dr Arnulf Camps OFM (Nijmegen), *Rola dialogu w katechezie*; dr Werner Prawdzik SVD (Sankt Augustin), *Katecheza w Kościele pierwotnym*; prof. dr Arnulf Camps OFM (Nijmegen), *Katecheza w Azji*; dr Franciszek Z. Kapuścik SMA (Lyon), *Katechizacja młodzieży w Afryce Zach.*; dr Antoni Kurek OMI (Warszawa), *Katecheza w Kamerunie*; dr Zachariasz Kruża MSF (Warszawa), *Katecheza w Brazylii*; dr Józef Bakalarz SChr (Lublin), *Podstawy odnowy katechezy migrantów*; Józef Brunner PA (Lucerna), *Działalność katechetyczna Ojców Białych*.

O stanie katechezy w krajach misyjnych informowali: dr Józef Bakalarz SChr (Lublin), *Innowacje katechetyczne w Brazylii*; dr Henryk Gzella SVD (Pieniężno), *Katecheza w Indonezji*; mgr Stanisław Sierotowicz SJ (Warszawa), *Katecheza w Japonii*; Edward Osiecki SVD (Pieniężno), *Katecheza w Papui Nowej Gwinei*; dr Czesław Białek SJ (Poznań), *Katecheza w Zambii*; Kazimierz Kurek SDB (Czerwińsk), *Katechizacja misyjna turystów*; dr Ambroży Andrzejak (Poznań), *Różnic misyjny w teorii i praktyce*.

Działalność katechetów ilustrowali przeżroczami: Bernard Bona SVD (Warszawa), *Praca katechetów w Indiach*; Józef Stricker PA (Kolonja), *Praca katechetów w Górnej Wolcie*.

Uczestnikom symposium zademonstrowano również praktyczną realizację idei misyjnej na lekcjach katechezy dla dzieci.

Lekcję prowadziła mgr s. Helena Chołyk SIJ (Warszawa).

9. Wykłady otwarte w kościołach Warszawy

Każdego roku w maju ATK organizuje cykl wykładów otwartych poświęconych wybranym zagadnieniom teologiczno-biblijnym mający na celu pogłębienie posoborowej odnowy.

W tym roku wykłady nawiązywały do Międzynarodowego Roku Dziecka. Ich tematykę ujmowało hasło: *Dziecko dar Boga*.

Oto tematy wykładów i nazwiska prelegentów: *Dziecko — ciężar czy skarb?* — ks. dr Bronisław Mierzwiński; *Wychowanie czy samowychowanie?* — ks. dr Jan Korycki SAC; *Podstawowe prawa dziecka* — ks. dr Józef Krzywda CM; *Umiejętność dialogu z dzieckiem* — ks. dr Janusz Tarnowski; *Formowanie się postawy religijnej u dzieci i młodzieży* — ks. dr Józef Bazyla; *Wychowanie dzieci do modlitwy* — ks. dr Roman Murawski TS.

Wykłady głośzono w kościele pw. Wszystkich Świętych w dniach

14—19 maja 1979 r. i powtarzano w kościele NMP Królowej Polski (Garnizonowy) w dniach 21—26 maja 1979 r. Wykładowcami byli w większości pracownicy naukowcy Wydziału Teologicznego.

IV. GOŚCIE WYDZIAŁU

W dniach 21 lutego 1979 r. wygłosił wykład ks. prof. dr Heinrich Petri, profesor teologii fundamentalnej na Wydziale Teologicznym w Paderborn, redaktor naczelny pisma wydziałowego „Theologie und Glaube”. Prof. H. Petri mówił na temat istoty religii chrześcijańskiej. Podkreślił w wykładzie m. in., że życie chrześcijanina osiąga swój bezpośredni kontakt z Bogiem tylko w relacji do Chrystusa, a nigdy bez Niego. W Jezusie Chrystusie wszystko co chrześcijaństwo ma jest dane ostatecznie i w najwyższym stopniu. W osobie Jezusa Chrystusa można także widzieć krótką formułę wiary chrześcijańskiej. Formuła ta wyraża, że w Jezusie Chrystusie sam Bóg zwrócił się do człowieka i w tym sensie wiara chrześcijańska przypisuje osobie Jezusa Chrystusa powszechne znaczenie dla wszystkich ludzi wszystkich czasów. Wiara chrześcijańska uczy, że człowiek tylko z Jezusem Chrystusem, tylko przez Niego może dojść do wskazanego mu przez Boga celu. W końcowej części wykładu ks. H. Petri zwrócił uwagę na konieczność pogłębiania osobowej więzi z Chrystusem i przenikania Jego duchem własnego życia i całego środowiska ludzkiego.

Dnia 23 lutego 1979 r. bp dr Paul Nordhues, sufragan diecezji Paderborn, rzecznik kurii biskupiej do spraw Caritas, wygłosił wykład otwarty nt. *Caritas jako istotne zadanie Kościoła*. Prelegent w swym wykładzie zwrócił uwagę na niewystarczające uwzględnienie w posoborowej odnowie Kościoła charytatywnej posługi. Prowadzenie działalności charytatywnej powinno być nie tylko domeną księży i sióstr zakonnych ale także ludzi świeckich, a przede wszystkim w działalności charytatywnej winni być włączeni ludzie młodzi. Mówca podał też kilka danych z zakresu akcji charytatywnej w diecezji Paderborn. Na 750 parafii w przeszło 600 zorganizowane są grupy caritasowe z udziałem ludzi świeckich. Pod opieką diecezjalnego Caritas znajduje się 90 szpitali, 40 domów dziecka, 500 przedszkoli, 410 domów starców.

W dniu 27 marca 1979 r. odwiedzili uczelnię: prof. dr Ludger Schenke, dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Gutenberga w Moguncji i ks. prof. dr Walter Gross, prodziekan tego wydziału. Goście zapoznali się ze strukturą organizacyjną i działalnością naukową naszej uczelni, a następnie wygłosili wykłady otwarte z zakresu problematyki biblijnej.

Wizyta ta odbyła się w ramach stałej wymiany pracowników naukowych między ATK a Uniwersytetem Jana Gutenberga w Moguncji. Do zainicjowania i rozwoju tej współpracy przyczynili się ze strony uniwersytetu-mogunckiego ks. prof. dr Józef Ziegler a ze strony ATK ks. doc. dr Helmut Juros.

W dniu 15 marca 1979 r. odwiedził ATK ks. Hermenegild Biederman b. profesor Uniwersytetu w Würzburgu, dyrektor Augustiańskiego Instytutu Wschodniego Chryścijaństwa oraz wydawca serii wydawniczej o wschodnim chrześcijaństwie (Ostliches Christentum). Prof. H. Biederman wygłosił wykład otwarty nt. *Prawosławie a katolicyzm dzisiaj*.

Dnia 8 maja 1979 r. przebywał z wizytą na ATK prof. dr Walter Nigg z Bazylei, światowej sławy hagiograf, autor licznych książek o świętych i błogosławionych. Prof. W. Nigg wygłosił wykład otwarty nt. *Świętość dzisiaj*.

Tego samego dnia odwiedził ATK prof. dr Gerhard Sauter z Uniwersytetu z Bonn. Wizyta prof. G. Sautera odbyła się w ramach stałej współpracy naukowej między Uniwersytetem w Bonn a ATK podjętej w roku ubiegłym. Prof. G. Sauter wygłosił wykład otwarty nt. *Hipotezy w etyce teologicznej*.

V. WIZYTA PROFESORÓW WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO W TÜBINGEN

Na zaproszenie Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Tübingen przebywali tam w dniach od 17 do 21 maja 1979 r. ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański, prorektor ATK, ks. doc. dr hab. Helmut Juros, dziekan Wydziału Teologicznego, ks. prof. dr hab. Jan Charytański i ks. prof. dr hab. Andrzej Zuberbier.

Dnia 18 maja zorganizowano na Wydziale Teologii Katolickiej w Tübingen „Dzień warszawski”, w czasie którego wszyscy czterej zaproszeni profesorowie wygłosili wykłady otwarte. W wykładach brali udział pracownicy naukowcy i studenci Wydziału tybińskiego w liczbie ok. 300 osób. Po każdym z wykładów miała miejsce dłuższa dyskusja, której uczestnicy interesowali się nie tylko problemami ściśle związanymi z tematami wykładów lecz także sprawami teologii i Kościoła w Polsce.

Wykłady poprzedzone zostały przemówieniem powitalnym wygłoszonym przez dziekana Wydziału Teologii Katolickiej, Gerharda Lohfinka, profesora teologii nowotestamentalnej, na które odpowiedział prorektor ATK, ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański.

Tego samego dnia wieczorem profesorów Akademii Teologii Katolickiej podejmował rektor Uniwersytetu w Tübingen, Adolf Theis na uroczystym raucie, który zgromadził kilkudziesięciu zaproszonych gości. Przemawiali: rektor Uniwersytetu w Tübingen i prorektor naszej Akademii.

W sobotę, 19 maja profesorowie Wydziału tybińskiego zorganizowali dla swych polskich kolegów wycieczkę krajoznawczą po południowej Badenii — Wirtembergii, a wieczorem podejmowali ich uroczystą kolacją.

Niedzielę, 20 maja zaczęto od zwiedzania Tübingen pod fachowym przewodnictwem dr Joachima Köhlera, profesora historii. Następnie, w kościele uniwersyteckim odprawiono wspólnie Liturgię, której przewodniczył ks. dziekan H. Juros. On też wygłosił homilię. Po południu odbyło się sympozjum naukowe, w którym udział brali wszyscy pracownicy naukowcy Wydziału Teologii Katolickiej w Tübingen i polscy profesorowie. Sympozjum poświęcone było problemom recepcji, będącej przedmiotem refleksji różnych dyscyplin teologicznych. Zagajenia dyskusji dokonał profesor etyki teologicznej, dr Alfons Auer. Sympozjum przeciągnęło się do późnych godzin wieczornych. Przemówienia pożegnalne wygłosili: dziekan Wydziału tybińskiego G. Lohfink oraz prorektor Akademii Teologii Katolickiej, R. Sobański. Wyrazili oni nadzieję na kontynuowanie owocnych kontaktów naukowych.

Oto streszczenie wykładów w kolejności ich wygłoszenia.

H. Juros, *Metodologiczna charakterystyka teologii kard. Karola Wojtyły*.

Referent przypomniał najpierw życiorys naukowy K. Wojtyły, jego odejście od teologii do filozofii, z myślą o teologii, by do niej metodologicznie dojrzałszy powrócić. Dotychczas nie pytano się o to, jak uprawiał teologię. Dopiero obecnie papieskie wystąpienia skłaniają do retrospektywnego określenia, czym jest dla niego teologia i jaki jest jego sposób uprawiania teologii. W tym celu wzięto pod uwagę jego determinację przedmiotu oraz przyjęte przez niego zadania poznawcze, jakie zamierzał w teologii osiągnąć. Stwierdzono, że K. Wojtyła uznając metodę poznania teologicznego za funkcję określenia przedmiotu i celu wznosi się jednak ponad takie dualizmy, jak subiekt i obiekt, świadomość i rzeczywistość, doświadczenie i teoria. Osobliwość jego myślenia teologicznego jest wyznaczona swoistością przedmiotu, którym jest całe zdarzenie chrześcijańskie. Potrzeba metodycznego myślenia i mówienia o Bogu, jego zdaniem, rodzi się na gruncie faktów objawienia Bożego i uwierzenia człowieka. Wymaga to ustawicznie wejścia w wymiary myśli i mowy ludzkiej, reafirmacji odwiecznych ujęć filozoficznych i nowych ich interpretacji i prezentacji. Zgodnie z tym dwuaspektowym ujęciem przedmiotu badań teologicznych K. Wojtyła przyjmuje paralelny porządek poznawczy: zarówno objawienie Boże jak i doświadczenie człowieka. Nie zadowala go tradycyjna procedura uprawiania teologii w postaci filozoficznej racjonalizacji objawienia, bardziej odpowiada mu postępowanie polegające na fenomenologiczno-egzystencjalnej analizie doświadczenia wiary chrześcijańskiej, zmierzającą do teoretycznego wytłumaczenia tych danych przez odwołanie się do nadprzyrodzonej rzeczywistości Boga — w świetle objawienia.

R. Sobański, *Problematyka podstawowa i teologia prawa kościelnego*.

Referat poświęcono czynnikiem decydującym o istocie i cechach własnych prawa kościelnego: pojęciu osoby, sprawiedliwości i ustawy. Wydobyte specyfiki kościelnego ich rozumienia pozwala dojść do autentycznie i oryginalnie kościelnego rozumienia prawa bez odwoływania się do analogii do prawa świeckiego.

Podmiotem prawa kościelnego jest człowiek ochrzczony, a więc odrodzony, obdarzony dziecięctwem Bożym, łaską, cnotami i darami Ducha, powołany i uzdolniony do udziału w życiu Kościoła i do współdziałania z łaską. Zdolności prawnej w Kościele nie można rozpatrywać w izolacji od tej nowej sytuacji antropologicznej. Do tego właśnie teologicznego — a nie filozoficznego czy socjologicznego — obrazu człowieka winna sięgać kanonistyka: nie ludzka słabość czy konieczność regulacji porządku uzasadnia prawo kościelne, lecz uzdolnienie wiernych do podejmowania dzieł i służb dla budowy Kościoła.

Obdarowanie, jakiego człowiek doznał we chrzcie, zobowiązuje go do dawania świadectwa. Dokonuje się to przede wszystkim przez wiarę, nadzieję i miłość. One stanowią to, co chrześcijanin winien bliźnim, są przeto przedmiotem sprawiedliwości. Charakteryzują chrześcijanina, bez nich nie jest on sprawiedliwy. Życie prawne Kościoła nie toczy się więc obok innych jego — istotnych -form (jak np. wiara, miłość), lecz jest ich wyrazem.

Z powyższego wynika, że ustawa kościelna nie dotyczy peryferyjnych przejawów życia Kościoła, lecz wiąże się z wiarą. Działalność ustawo-

dawcza to jedna z form przepowiadania wiary: ujmuje ona wiarę według jej kościelnej praktyki. Stąd też moc wiążącą prawa kościelnego trzeba oceniać w świetle tych zasad, które dotyczą form przekazu wiary: wiara jest zawsze darem, także wtedy, gdy przekazuje się ją w formie norm podających, jak się ją realizuje — i należy realizować — w praktyce Kościoła.

A. Zuberbier, *Teologia a kultura*.

Zagadnienie to pojawia się współcześnie w teologii w sposób natarczywy. Z jednej strony bowiem rozwinęła się na szeroką skalę refleksja nad uwarunkowaniami teologii przez te wszystkie czynniki, które należą do kultury. Bierze się pod uwagę kulturowe i historyczne uwarunkowania wszelkich wypowiedzi teologicznych; w związku z tym mówi się o reinterpretacji dogmatów. Bierze się też pod uwagę uwarunkowania jakim podlega ludzkie poznanie, stanowiące we współczesnych filozofiach podmiotu temat podstawowy; antropocentryzm teologiczny w znaczeniu, jaki temu wyrażeniu nadaje K. Rahner, a także traktowanie teologii jako hermeneutyki stanowiąc mogące doskonałe przykłady takiego nastawienia. Z drugiej strony kultura staje się przedmiotem zainteresowania teologii. Wraz z coraz bardziej powszechnym traktowaniem teologii jako refleksji nad historią zbawienia, konkretne, historyczne wydarzenia stanowiące osnowę kultury, stają się właściwym przedmiotem teologii: poczynając od wydarzeń historii zbawienia przedstawionych w Biblii, aż po znaki czasu. Poza tym, przynajmniej od roku 1946, tj. od ukazania się pierwszego tomu dzieła G. Thilisa „Teologia rzeczywistości ziemskich” — tego rodzaju refleksja weszła na dobre do całości teologii.

Wszystkie te zjawiska wymagają uważnej metodologicznej analizy na tyle, na ile jest to już możliwe. A. Zuberbier w swoim wykładzie starał się sprecyzować problematykę wchodzącą w zakres związków teologii z kulturą.

J. Charytański, *Niektóre cechy odnowy katechetycznej w Polsce*.

Referent przedstawił najpierw, zresztą bardzo skrótowo, uwarunkowania historyczne polskiej odnowy katechetycznej, przyjmując jako datę tej odnowy lata sześćdziesiąte. Z całokształtu problematyki katechetycznej wybrał tylko dwa zagadnienia, a mianowicie wychowanie liturgiczne oraz współpracę z rodziną.

W polskiej katechezie podkreśla się bardzo mocno wychowanie do liturgii jako jeden z zasadniczych celów. Przy czym kładzie się nacisk na charakter społeczno-eklezyjalny liturgii, obecność Chrystusa wywyższonego i wewnętrzny z Nim związek, a także na wychowanie powiązanych z poszczególnymi sakramentami. Na tej drodze polska katecheza pragnie utrzymać istniejący wśród wiernych związek z Kościołem, a zarazem pogłębić świadomość misterium liturgii dla łatwiejszego odróżnienia jej od tak zwanego „świętowania” jako naturalnej postawy człowieka. Ponadto czyni się starania o przybliżenie uczniom związku sakramentów z codziennym życiem tak indywidualnym jak i społecznym. Jako drogę realizacji tych zadań wskazał referent tak zwane „plany wychowawcze”, proponowane w materiałach dla katechetów a organizowane równolegle do następstwa jednostek tematycznych. Konkretnym owocem wspomnianych planów wychowawczych ma być zdobywanie doświadczenia religijnego a także kształtowanie po-

staw. Referent przedstawił bardziej szczegółowo kilka takich planów w wyższych klasach szkoły podstawowej.

Odnosnie do drugiego punktu referent stwierdził, że w Polsce istnieje wśród wiernych duże poczucie ważności katechezy instytucjonalnej, owszem można mówić w pewnym sensie o poczuciu wspólnotowej odpowiedzialności. Niemniej rodzice nie czują się zdolni do katechizowania we właściwym tego słowa znaczeniu. Ponadto tak zwana odnowa katechetyczna, wprowadzająca język religijny związany z Soborem Watykańskim II, w konfrontacji z rodzicami wychowanymi w przeważającej mierze na klasycznym katechizmie może prowadzić do niebezpieczeństwa zagubienia w domu rodzinnym wspólnego języka religijnego. Toteż w polskiej katechezie czyni się intensywne starania o katechezę dorosłych związaną z instytucjonalną katechezą dzieci i młodzieży oraz o równoczesną pedagogizację rodziców. Temu celowi służą materiały przeznaczone dla rodziców a związane z jednostkami tematycznymi dla dzieci i młodzieży, oraz udział aktywny rodziców w przeprowadzaniu poszczególnych planów wychowawczych. Również ten problem został zilustrowany konkretnymi przykładami z materiałów udostępnionych katechetom.

Referent ograniczył się w swym referacie do orientacji reprezentowanej przez zespół redakcyjny współpracujący z katedrą katechetyki na ATK. W jednym bowiem referacie nie było możliwe omówienie wszystkich tendencji reprezentowanych w polskim ruchu katechetycznym.

Waldemar Wojdecki